

| Voorwoord

LANDSCHAP-CENTRAAL

"De zee
inzichte
uitdaging
verandering
digheden
stellen
en blauw
ontwikkeling
in Engeland
voor de
een staat
en ontwikkeling
Fra
(Un

"Landsc
en doen
maatregel
die laats
informa
en een r
Johc
(Uni

"Eindelij
doorslaat
Een
zal c

Klimaatadaptatie is helaas geen werk van korte adem. In het bijzonder in de kustgebieden zal de ruimtelijke impact van klimaatverandering ingrijpend zijn. Noodzakelijke aanpassingen aan de waterhuishouding zullen dan ook drastisch zijn en bijgevolg de nodige tijd vergen om bedacht, gepland en uitgevoerd te worden. Bovendien zullen ze, omwille van hun omvang en hun karakter, gevolgen hebben voor het kustlandschap en voor de wijze waarop dit landschap vandaag in de eerste plaats vanuit een vrijetijdsperspectief wordt gewaardeerd. Het is dan ook uiterst belangrijk dat projecten zoals SCAPE (Shaping Climate change Adaptive Places) durven de essentie van het landschap, het langdurige samenspel tussen geologie, economie en inwoners, centraal te stellen bij het nadenken over klimaatadaptatie.

SCAPE gaat met haar Landscape Led Design-principe voorbij aan de pragmatiek die de klimaatadaptatieve aanpak in kustgebieden momenteel domineert. Overheden zien zich momenteel immers vooral als probleemoplossend instrument ten dienste van de samenleving. Verzuchtingen worden niet gedefinieerd door overheden, maar door het publiek, hier en nu. Overheden zoeken vervolgens doelgericht en uitkomstgericht naar antwoorden en komen dan ook op de proppen met zeer technische, 'ingenieursmatige' oplossingen die zich vaak jammer genoeg jaarlijks dienen te herhalen. Aan de echte, historische of structurele, oorzaken van de problemen wordt immers niet geraakt. Door met SCAPE (opnieuw) aan te takken op het landschap, en dus op de inherente verticale en horizontale logica's die in het landschap aanwezig zijn en het ook vormen, gaat het project

"De ze
inzichte
uitdagin
verande
dighede
stellen t
en blau
ontwikk
in Eng
voorb
voor de
een sjat
en ont
Fra
(Un

"Landsc
en doe
maatret
die laat
informa
en een
Joh
(Un

"Eindelij
doorsla
Een
zal

voorbeeld aan deze gebrekkige casuïstiek. Niet het werken aan oplossingen maar aan de voorwaarden waarbinnen oplossingen zich kunnen ontplooiën, komt daarmee prominenter op de voorgrond. Klimaatadaptatie beperkt zich bijgevolg niet louter tot het huidige fysieke overheidsingrijpen, maar wordt een volwaardige maatschappelijke oefening in co-evolutie, door en met overheden, waarbij de normering van het gedrag van ontelbare individuen wordt geherdefinieerd.

Terecht zet SCAPE zich af tegen de huidige, dominante praktijk om het landschap pas achteraf, als visuele remediering van vooral technische oplossingen, in te zetten. Het gevaar van een andersoortige dominantie loert echter om de hoek, deze van een esthetisch ontwerp dat zich van enige kennis over hydrologische, geologische, ecologische en sociaal-economische processen in het landschap los fietst. Dergelijke ontwerpbenadering zou immers voor een zoveelste groene slinger kunnen zorgen die met een groots gebaar door een ontwerper op papier wordt gezet, maar die in de praktijk haaks blijkt te staan op bodemgesteldheid en waterhuishouding en zich op het terrein binnen de kortste keren zal manifesteren als verpieterd en waardeloos plantgoed. De maakbaarheidsgedachte van de ingenieur is met andere woorden evenmin vreemd aan heel wat zogenaamde landschapsontwerpers. SCAPE moet dan ook worden gelezen als een pleidooi om de meerschallige kennis over het landschap en de erbij horende processen van bij de start van een klimaatadaptief project te genereren en te valoriseren over de grenzen van disciplines heen. De lagenbenadering en cascoconcept uit

Nederland zijn ondertussen al enkele decennia oud, maar illustreren voortreffelijk hoe ook de in het landschap aanwezige tijdsdimensie te betrekken in het ontwerp. De lagenbenadering wijst daarbij een verschil in structurerende werking in het landschap toe aan de traag veranderende ondergrond, netwerken en de snel wijzigende occupatielaag. Het cascoconcept werkt dan weer met een laag dynamisch raamwerk voor de tragere processen in het landschap en met tussenliggende mazen die kunnen worden ingevuld door hoog dynamische activiteiten. Zonder het te weten waren zij wellicht Landscape Led Design avant la lettre.

Door de relaties in het landschap als vertrekpunt te nemen voor het uitwerken van klimaatadaptatiestrategieën, kiest SCAPE trouwens ook voor een systemische aanpak. Waar technische oplossingen vaak lijden aan bijziendheid en geen oog hebben voor de effecten die één ingreep op andere plekken of op andere tijdstippen veroorzaakt, gaat Landscape Led Design in essentie over het draaien aan knoppen in een complex systeem. Landschap is immers een holistische constructie, zowel ecologisch, technologisch, sociaal als cultureel. Op het eerste gezicht lijkt dit vooral tot een grotere inhoudelijke complexiteit en bijgevolg tot een grotere inertie in de besluitvorming te leiden. Tegelijkertijd draagt deze benadering echter ook voor verschillende actoren de potentie in zich om gedeelde opportuniteiten te detecteren en te definiëren. Niet alleen biedt landschap meer dan welk ander 'ruimtelijk' kennisdomein een gemeenschappelijke taal, het opent ook perspectieven op zogenaamde koppelkansen waarbij de doelstellingen rond klimaatadaptatie verbonden worden met

ambities op het vlak van natuur, landbouw, hernieuwbare energie of recreatie. De realisatie van klimaatadaptatieve ingrepen kan op die manier wellicht ook een gedeelde financiële uitdaging worden. *It's the landscape, stupid!*

Hans Leinfelder
Hoofddocent KU Leuven
Faculteit/Departement Architectuur

HET LEIDEND LANDSCHAP

"De zes
inzichten
uitdaging
verander
digheden
stellen in
en blauw
ontwikke
in Engel
voor de
een sjab
en ontwi
Fran
(Uni

"Landscl
en doen
maatreg
die laats
informa
en een l
Joh
(Un

"Eindeli
doorsla
Een
zal

HET LEIDEND LANDSCHAP

Wim Timmermans

"De zes
inzichten
uitdaging
verander
digheden
stellen in
en blauw
ontwikke
in Engel
voorbeel
voor de
een sjabl
en ontwi
Fran
(Unik

"Landsch
en doen
maatreg
die laats
informat
en een n
Joha
(Unir

"Eindelij
doorslet
Een
zal c

Colofon

Tekst

Wim Timmermans, Wageningen UR
met uitzondering van het voorwoord door Hans Leinfelder, KU Leuven
en het nawoord door Bart Tommelein, Burgemeester Stad Oostende

Lead Partner SCAPE

Gweny Cooman, Stad Oostende

Illustraties

Eric van Rookselaar

Vormgeving

Chris Muylle

Druk

Bredero Graphics

Verantwoordelijke uitgever

Siegeline Lacoere, Vindictivelaan 1, 8400 Oostende

ISBN 978907832542

Wettelijk Depot D/2021/0342/15

Het leidend landschap

Copyright © mei 2021, Stad Oostende

SCAPE ontvangt middelen van het Interreg 2 Zeeën-programma 2014-2020, gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling binnen het subsidiecontract met nummer 2502-008. Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door dit fonds.

Waterschap Scheidestromen

